

ФОРМУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ СИСТЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ

Управління витратами виробництва в умовах ринкової системи господарювання належить до складних і багатопланових завдань, у вирішенні яких важливе місце належить системі обліку і контролю. Перш за все зростають вимоги до повноти та достовірності інформації, яка характеризує фактичні витрати виробництва, оперативності її надходження до основних користувачів. При цьому інформація про величину фактичних витрат цікавить не тільки менеджерів, що займаються питаннями управління, і керівництво, але і виробничий колектив у цілому, акціонерів, інвесторів, що вклали свій капітал у розвиток підприємства. Витратами виробництва конкретного підприємства цікавляться також конкуренти-виробники, податкова адміністрація тощо. Кожен із користувачів інформації про витрати діяльності підприємства ставить свої вимоги до її повноти та достовірності, виходячи із власних інтересів.

Тому облікова практика зарубіжних країн з розвинутою ринковою економікою пропонує до використання декілька систем обліку витрат виробництва. На рисунку 1 подані основні характерні відмінності між двома найбільш важливими підходами до обліку витрат діяльності.

Однак слід зауважити, що на практиці наведені системи обліку витрат у чистому вигляді практично не зустрічаються, жодна з них не має вирішальних переваг. Тому підприємства мають можливість обирати ту чи іншу систему в залежності від багатьох чинників, модифікувати їх відповідно до своїх виробничих особливостей. Так, на основі обліку неповних (часткових) витрат були розроблені та використовуються багатоступінчатий облік витрат, облік відшкодування постійних витрат, облік відшкодування граничних

стандарт витрат. Відповідно, на основі обліку повних витрат виник облік відносних (умовних) індивідуальних витрат, облік витрат за факторами виробництва, функціональний облік витрат, структурний облік витрат, облік постійно розподільчих витрат.

Нині в управлінні компаніями розвинених держав світу спостерігається відхід від традиційних методів обліку виробничих витрат, пошук більш ефективних способів підвищення якості продукції і зниження її собівартості. Така тенденція зумовлена серйозними змінами в галузі техніки, технології та організації, що відбуваються останніми десятиліттями, і призвели до зміни структури витрат, скорочення процесу виготовлення виробів тощо. Поряд з цим обмежена можливість росту прибутку компаній за рахунок підвищення цін через опір покупців і посилення конкуренції на світовому ринку, загроза зниження прибутку і втрати впливу на традиційних ринках збуту заставили керівників компаній переглянути принципи управління собівартістю з метою скорочення часу виробничого процесу, покращення якості продукції і зниження непродуктивних витрат. При цьому вияснилося, що традиційні методи обліку витрат (стандарт-кост, директ-кост і ін.) мають ряд недоліків, що обмежують сферу їх використання в сучасних умовах. Необхідність усунення цих обмежень і посилення контролю за витратами на усіх стадіях виробничого циклу виготовлення продукції призвели до істотних змін традиційних систем обліку виробничих витрат.

Серед нововведень найбільш важливим є метод ринкового підходу і загальна система управління витратами (total cost management), що дає змогу управляти всіма ресурсами компанії і видами діяльності, в процесі яких ці ресурси використовуються. В даній системі важлива роль відводиться розробці та впровадженні методу обліку витрат, що ґрунтується на діяльності або калькулювання на основі діяльності (activity-based costing).

Суть визначеного підходу наступна. Ефективним напрямком зниження витрат є управління ресурсоспоживної діяльності за допомогою спонукаючих її причин. На рисунку 2 проілюстровано метод ринкового підходу. Наведена схема показує, що при даному

підході планова собівартість встановлюється в межах між допустимою собівартістю одиниці продукції, виходячи з її ринкової ціни, і собівартістю, вирахованою на основі сучасних технічних рішень і методів виробництва. Для досягнення планових витрат продукція піддається постійному ФВА, що здійснюється багатопредметною конструкторською групою. В результаті планові витрати не стають стандартними, оскільки передбачається, що витрати, які плануються на кожному етапі, будуть нижчими за витрати попереднього періоду. Такий підхід забезпечує можливість постійного скорочення витрат і підвищення якості виробів.

Виходячи із сучасних завдань менеджменту у сфері управління витратами на вітчизняних підприємствах доцільно виділити три наступні напрями, згідно з якими мають формуватися системи обліку витрат.

Перший - облік витрат (прямих і непрямих) з метою визначення собівартості продукції та розрахунку прибутків підприємства від її реалізації.

Другий напрям, який формує вимоги до обліку витрат в сучасних умовах господарювання, - це посилення уваги менеджерів і власників підприємств до перспективи розвитку виробництва в цілому. При цьому витрати в багатьох випадках стають основним критерієм у виборі варіантів розвитку підприємств.

Третій напрямок вдосконалення систем обліку витрат виробництва пов'язаний з необхідністю активного впливу на виробничі витрати методами регулювання контролю, внесення своєчасних змін в процеси виробництва або прийняття рішень про зміну асортименту продукції, що виробляється.

Кожен із перелічених вище напрямів удосконалення обліку витрат зумовлений змінами у функціонуванні вітчизняних підприємств в умовах ринку і спрямований на вирішення певних цільових завдань, а саме:

- удосконалення бухгалтерського обліку витрат для надання достовірної та достатньою мірою повної інформації для:

- юридичних та фізичних осіб, які мають юридичні стосунки з підприємствами, або мають намір мати їх у перспективі;
- податковим адміністраціям - для контролю за достовірністю перерахованих податків;
- статистичним органам - для обліку результатів роботи вітчизняних підприємств, формування інформації для структур влади, інших користувачів інформації, що досліджують і оцінюють результати господарювання на різних рівнях національної економіки тощо;

■ удосконалення обліку витрат виробництва згідно другого і третього напрямків більш тісно пов'язане з ефективністю господарювання кожного конкретного підприємства і передбачає оперативне виявлення факторів виробництва, які негативно впливають на рівень витрат та розробку заходів по їх ліквідації.

Реалізація сформованих напрямів передбачає підвищення ролі витрат виробництва у забезпеченні ефективності роботи підприємства, перехід від пасивних методів обліку витрат за минулий період до активних методів втручання у виробництво на основі аналізу ефективності формування витрат, виявлення суттєвих відхилень від встановлених норм та нормативів.

Стандарт-кост	Характерні ознаки	Директ-кост
Облік витрат на основі повних витрат	Орієнтація	Облік витрат на основі неповних витрат
Направлений на повне покриття всіх витрат на наступну оптимізацію (максимізацію) чистого прибутку (прибутку-нетто)	Ефективність управлінських рішень	Направлений на покриття прямих витрат на наступну оптимізацію (максимізацію) чистого прибутку (прибутку-нетто)
Ефективний під час прийняття довгострокових управлінських рішень	Тривалість зв'язку між виробництвом і реалізацією	Ефективний під час прийняття короткострокових управлінських рішень
Забезпечує контроль зв'язків між виробництвом та реалізацією на довготривалу перспективу, але не придатний для короткострокового періоду	Контроль	Забезпечує контроль зв'язків між виробництвом та реалізацією на короткостроковому відрізку часу і дозволяє встановити нижню межу скалькульованої відпускної ціни
Забезпечує точний, але дуже трудомісткий та складний контроль	Потреби адміністрації	Забезпечує оперативний контроль за рухом представлення простої сигнальної інформації
Зорієнтовує адміністрацію на отримання кращих результатів	Застосування	Зорієнтовує адміністрацію на пошук оптимальних рішень шляхом адаптування виробничої програми до плинних умов ринку
Є основою довготермінової політики підприємства в сфері виробництва матеріально-технічного постачання, зберігання матеріалів	Мета використання у плануванні	Є простим інструментом поточного управління господарською діяльністю підприємства
Використовується у перспективному плануванні і з метою прийняття внутрішньовиробничих рішень		Використовується у поточному та внутрішньовиробничому плануванні

Рис. 1 Основні характерні відмінності систем організації управлінського обліку

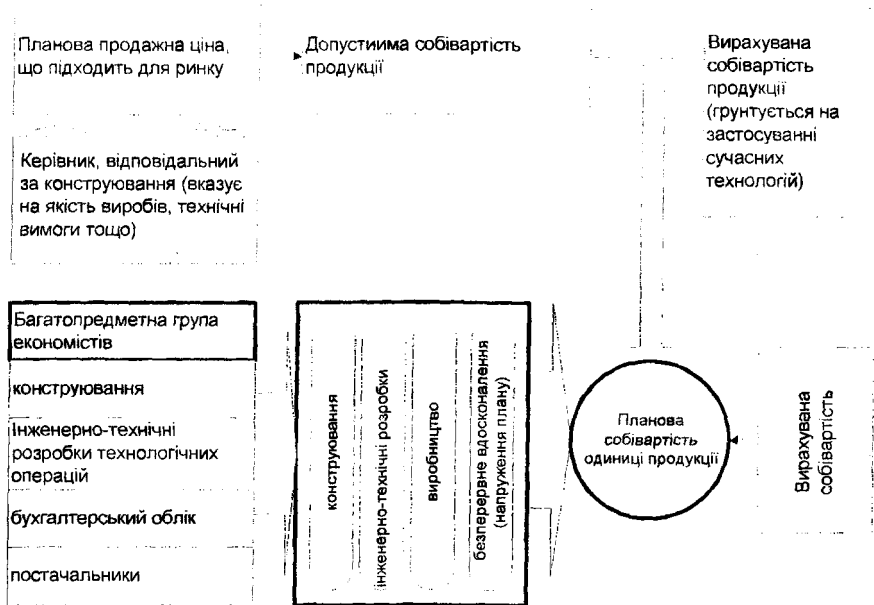

Рис. 2. Схема методу ринкового підходу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ЛЬВІВСЬКА КОМЕРЦІЙНА АКАДЕМІЯ
ЛЬВІВСЬКИЙ БАНКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ЛЬВІВСЬКИЙ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ЛЬВІВСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Тези доповідей

Міжнародна науково-практична конференція

**“Бухгалтерський облік в Україні на
початку ХХІ століття”**

26-27 квітня 2001 року

Львів, Україна

Тези міжнародної науково-практичної конференції
"Бухгалтерський облік в Україні на початку ХХІ століття"

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- 1. Львівський національний університет імені Івана Франка**
Ректор - проф. Іван Вакарчук
Проректор з наукової роботи - проф. Богдан Котур
- 2. Львівська комерційна академія**
Ректор - проф. Яків Гончарук
Проректор з наукової роботи - проф. Віктор Аполій
Львівський банківський інститут НБУ
Ректор - доц. Тамара Смовженко
Проректор з наукової роботи - доц. Ярослав Грудзевич
- 3. Львівський державний фінансово-економічний інститут**
Ректор - доц. Петро Буряк
Проректор з наукової роботи - доц. Сергій Лондар
- 4. Львівський державний техніко-економічний коледж**
Директор - доц. Роман Сиротяк
Заступник директора з наукової роботи - доц. Ігор Яремко
- 5. Львівський економічний бізнес-коледж**
Директор - доц. Ігор Бочан
Заступник директора з наукової роботи - к.ф.н. Наталія Гайвороню

ГОЛОВА:

Котур Б.Я. – проректор з наукової роботи Львівського національного університету імені Івана Франка, професор

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ:

1. Ватаманюк З.Г. – декан економічного факультету Львівського національного університету ім.І.Франка, професор
2. Мних Є.В. – завідувач кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету ім.І.Франка, професор
3. Панчишин В.Г. – начальник управління зовнішньоекономічних зв'язків і міжнародних відносин Львівської обласної державної адміністрації, доцент
4. Рудницький В.С. – завідувач кафедри аудиту Львівської комерційної академії, професор
5. Гуцайлюк З.В. – професор з наукової роботи Тернопільської академії народного господарства, професор
6. Смовженко Т.С. – ректор Львівського державного банківського інституту, доцент
7. Буряк П.Ю. – ректор Львівського фінансово-економічного інституту, доцент
8. Сиротяк Р.М. – директор Львівського державного техніко-економічного коледжу, доцент

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

1. Яремко І.Й. – заступник директора з наукової роботи Львівського державного техніко-економічного коледжу
2. Куцик П.М. – доцент кафедри бухгалтерського обліку Львівської комерційної академії
3. Грудзевич Я.Р. – проректор з наукової роботи Львівського державного банківського інституту
4. Лондар С.Л. – проректор з наукової роботи Львівського фінансово-економічного інституту
5. Швець В.Є. – заступник завідувача кафедри обліку і аудиту Львівського національного університету ім.І.Франка, доцент
6. Шиманський Р. – головний бухгалтер СП "Галка"
7. Бачинський В.І. – завідувач кафедри обліку Львівської комерційної академії

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І СТАНОВЛЕННЯ ТА АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ ДО УМОВ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ	10
Є.В. Мних (<i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>) ВИТОКИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	11
М.Г. Чумаченко, (<i>Київський національний економічний університет</i>) БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ	14
Збигнєв Зьоло (<i>Вища методологічна школа імені Комісії народної освіти м.Краків</i>) ЕВРОПЕЙСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ ЕВРОПЫ	17
Н.С. Струк (<i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>) НОРМАТИВНО - ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ.	19
С.Р. Яцишин (<i>Тернопільська академія народного господарства</i>) ФОРМУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ СИСТЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ	23
І.Й. Яремко (<i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>) ОЦІНКА ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	28
О.Ю. Ніпаліді (<i>Тернопільська академія народного господарства</i>) СТАНОВЛЕННЯ Й АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ В УМОВАХ РИНКУ	34
С. М. Гупало (<i>Львівський національний університет імені Івана Франка</i>) ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І АДАПТАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДО УМОВ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ	37
І.М. Парасій-Вергуєнко (<i>Київський національний економічний університет</i>) МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА	44
С.М. Гончарук (<i>Львівський державний фінансово-економічний інститут</i>) ПОСИЛЕННЯ РОЛІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІНСЬМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН	47
Н.М. Хорунжак, І.Д. Бенько (<i>Тернопільська академія народного господарства</i>) АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ТА ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ДО УМОВ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ	52
О.П. Кундря (<i>Львівський державний аграрний університет</i>) ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ СТАНДАРТАМИ	55
І.І. Завійський (<i>Львівська комерційна академія</i>) ОБІГ ВЕКСЕЛІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЛІКУ І АУДИТУ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ ВІДНОСИНАХ	57
Л.Б. Гнатишин, В.М. Тушницька (<i>Львівський державний аграрний університет</i>) ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	61
З.В. Задорожний (<i>Тернопільська академія народного господарства</i>) ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ В БУДІВНИЦТВІ	63
І.А. Гавриленко (<i>Восточноукраинский национальный университет</i>) СОКРАЩЕНИЕ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ НА ОСНОВЕ КОМПЛЕКСНОЙ СИСТЕМЫ СНИЖЕНИЯ НАКЛАДНЫХ ЗАТРАТ	70